

125.

U S T A W Y
SYNODU GENERALNEGO
W ZEBRANIU TRZECH PROWINCYI
KROLESTWA POLSKIEGO
OBOYGA WYZNANIA
EWANGELICKIEGO
P R Z E Z
D E L E G A T O W
W W Ę G R O W I E.

*Dnia 28. miesiąca Sierpnia zaczętego, a dnia 8.
miesiąca Września Roku 1780. załimitowanego.*

W W A R S Z A W I E

W Drukarni P. DUFOUR Drukarza J. A. Mci
y Rzeczypospolitey.

<http://rcin.org.pl>

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to fading and bleed-through.

U S T A W Y
SYNODU GENERALNEGO
W ZEBRANIU TRZECH PROWINCYI
OBOYGA WYZNANIA,

Dnia 6. Września Roku 1782.

REASSUMOWANEGO
Co do Pierwszego Kanonu, a od Drugiego Kanonu

P R Z E Z

S T A N Y

Inv: Augus: Confessionis dla teyże Konfessyi

U C H W A L O N E.

U S T A W Y

22 NOV 1900

of the State of New York

GOVERNOR

OFFICE

ALBANY

Co is the State of New York

PRINTED

S T A W Y

THE STATE OF NEW YORK

GOVERNOR

U S T A W Y
SYNODU GENERALNEGO

W ZEBRANIU TRZECH PROWINCYI

O B O Y G A W Y Z N A N I A.

Dnia 6. Września Roku 1782.

ZUWIELBIEM naygłębszym Imienia Boskiego rozpoczynając w kontynuacyi tegoż Generalnego Synodu publiczne obrady około Dobra powszechnego Ewangelickiego Kościoła w Oyczyźnie naszej pod poprzednictwem y powagą tegoż Jaśnie Wielmożnego Dyrektora następujące stanowiliśmy Kanony. Pierwszy, za zdaniem oboiey Konfessyi, a po oddaleniu się Stanow Reformowanych za zgodnym zdaniem wszystkich Stanow N. A. Konfessyi regulujących się tylko do teyże Konfessyi.

K A N O N *Pierwszy.*

DLA zniesienia zadyſputowania przez Delegatow Prowincyi Małopolski z Mazowizem oboygą wyznania na przeciw Legalności Delegatow z Mazowsza ze Synodu Partykularnego N. A. Confessyi za Reskryptem J. K. Mci od trzech Stanow wyznania tegoż w Warszawie odprawionego wyſłanych, na ten sposob załatwienia tey materyi, przez dwie Prowincye nastąpiło, że ciż Delegaci z obydwóch Synodow tak Szeleckiego iako y Warszawskiego, za Legalnych uznani, votum zaś każdego stanu y Confessyi z obydwóch tych Synodow Delegatow przy Decyzjach Synodowych za iedno poczytane będzie.

A. Tł. Golcz G. L. W. K. Dyrektor Synodu.

K A N O N *Drugi*

MY Stany wszystkich trzech Prowincyi, Wielkopolskiej, Litewskiej y Mazowieckiego Xięstwa N. A. Confessyi na terażnieyszy Generalny Synod w Węgrowie Zgromadzone. Gdyśmy się na to jednostraynie zgodzili, ninieyszym Kanonem zapobiedz wszelkiemu zbyt rozprzestrzenieniu Konfensu Sendomirskiego od Roku 1570. iako też wszystkich zastarzałych Statutow Synodow Generalnych, iako to Krakowskiego w Roku 1573; Piotrkowskiego w Ru 1578. Wiodziszlawskiego w Roku 1583. Toruńskiego w Ru 1595. oraz subsystuiącą między naszą, a Reformowaną Konfessyą Polityczną Unią, wolnowładney Explikacyi (co się tycze onego symboliczney powagi w Kościele Reformowanym) nie poddając; aby ta Unia iedney, lub drugiey stronie w przyszłość szkodliwą nie była, przeciwko temu chcąc się iak naysilniey obwarować, oświadczamy się naysolenney, że w Kanonach wzmiankowanych Generalnych Synodow, niektóre znayduią się owym czasom przyzwoite, lecz terażnieyszych czasow przeciwyne Dyssydenckim Traktatom

1768. 1775. Roku, y mogące być źle tłómaczone, tudzież, że Konfens Sandomirski nie zawiera w sobie cale wyznania Autbur: Nieodm: Konfessyi Przeto my mianowany Konfens Sandomirski we pol z przywiezionemi Generalnemi Synodami do tyła tylko przyimuiemy, ile naydawnieysza Polityczna Unia między obu Ewangelickiey Konfessyi Wyznawcami, oraz Fundament Braterkiey iedności y pokoju z zarzuceniem wszelkich sprzeczek y zwad w punktach Religii oboiey Konfessyi znayduie się y zachowuie; (by naymniey przez to nie ubliżając powagi Konsensu Sandomirskiemu w iakim on iest w Reformowanych Kościołach,) inaią więc Prawo y są obowiązani obiedwie Konfessye podług Traktatow Ru 1768. 1775. wolne Exerbitium Religionis, y wszystkie inne sprawiedliwie im nadane Swobody, wspólnemi siłami utrzymywać, iako też Causas Mixtas Ecclesiasticas in Matrimoniis Mixtis y Kościelnych Prawnościach między Duchownemi Zgromadzeniami y Członkami oboiey Konfessyi, tudzież in simultaneis y tak daley, przez wspólne Synody y Konfystorze w zgodzie y iedności rozeznawać,

y rozstrządać, przeto iak naydokładniey żądamy podług zgodney z Traktatami Independencyi iedney Konfessyi od drugiey, w Synodach Konfystorzach y w wszelkich Duchownych Juryzdykcyach, w rządzie, dyscyplinie, Ekonomikach Kościelnych kaźdey Konfessyi z osobnə, y to w wszystko sobie tym Kanonem iak naymocniey warujemy; aby żadney przewagi iedna Konfessya nad drugą nie miała, lecz cokolwiek sprawiedliwego Traktaty kaźdey Konfessyi przyznały iak naymocniey zachować żądamy, przeto zapobiegaiąc w przyszłość wszelkim Obywatelskim niespokoynościom, stanowiemy: aby odtąd żadna Unia temu to Kanonowi przeciwna, za sprawiedliwą, uznana y przyięta nie była: iako teź z tym się oświadczamy, że od tey wzwyż opisaney Polityczney zgodney z Traktatami Unii nigdy nie odstąpiemy.

K A N O N *Trzeci.*

MY Stany Ewangelickie N. A. Konfessyi Prowincyi Wielko-Polskiej Xstwa Mazowieckiego oraz W. X. Litt: Gdyśmy już wizytłkie Akta Synodu Ewangelickiego

N. A. Conf: Xstwa Mazowieckiego od Mie-
 śąca Aprila do Maia trwającego sobie prze-
 czytać dali, y z naywiększą attencyą wzięli
 na uwagę, a w nich nic nie znaleźli coby
 było przeciwne Traktatom, oraz powsze-
 chnemu Prawu Kościelnemu, raczey po-
 wszecnemu porządkowi przyzwoite y nay-
 zbawiennieysze przepisy Zgromadzeniom
 Ewangelickim N. A. Conf: ściągające się do
 przywrócenia, y w przyszłość otrzymania
 Obywatelskiej spokoyności, y rządu dobre-
 go w Warszawie Stolicy y Rezydencyi
 J. K. Mci, Pana Naszego Miłościwego,
 więc approbujemy y potwierdzamy wszy-
 stkie wzwyż mianowane tegoż Synodu Wy-
 roki y Przepisy tym to ninieyszym Naszym
 Kanonem, wskazując wszystkie Duchowne
 y Swieckie Osoby, Urząd Kościoła sprawu-
 jące, iako też całe wzwyż pomienione
 Zgromadzenie iak naysolenniey na zacho-
 wanie onych, oraz powinne na Fundamen-
 cie Traktatow posłuszeństwo Ewangelickie-
 mu Konfystorzowi Warszawskiemu N. A.
 Conf: sub pænis Przepisow Prawa Kościel-
 nego.

KANON 4.

K A N O N *Czwarty.*

MY na Generalnym Synodzie Zgromadzone Stany N. A. Konf: Prowincyi Wielko Polskiej, Xstwa Mazowieckiego y W. X. Litt: Gdy Stany Ewangelickie Synodu Xstwa Mazowieckiego N. A. Konf: wniosły nam to pytanie; jakim sposobem, czyli układem Prowincyalny Synod N. A. Konf: według wpadających lokalnych okoliczności wyznawców tey Konfessyi w Ich Prowincyi in Puris ma być składany? Zaczynam ustanawiamy niniejszym naszym Kanonem (nie czyniąc tu żadnych przepisów dla Konfessyi Reformowanej naszych wspól Braci) aby Stany N. A. Konf: tey Prowincyi Synod swoy Prowincyalny za poprzedzoną umową z swemi Generalnemi Seniorami względem oznaczenia miejsca y czasu alternative, raz w Małopolszcze, drugi raz w Warszawie składali, tym sposobem mianowani wspól-Bracia y Stany Konfessyi w przyzwoitey liczbie na publiczne obrady y dobro powszechno Kościoła Zgromadzą się, y in mixtis z Prowincyalnym Synodem Reform: Konfessyi (jeżeli na jednymże miejscu synodować będą) łączyć się mogą, dla rostrząśnienia y roz-

C

ładu rzeczuw w iednocie wzorem Pro-
 wincyi Wielko-Polskiej. Jeżeliby zaś Stany
 Reform: Konfess: z iedney strony, a Stany
 N. A. Konf: z drugiey strony uznały za
 słuszną, na mieyscach z sobą oddzielonych,
 czyli odległych, Synadować. W ten czas
 Seniorowie N. A. Konf: zgodzą się, aby
 obydwu Synody Prowincyalne na wzajem
 dla umiarkowania wspólnych okoliczności
 Synodalnych przez Pełnomocników ze
 wszystkich trzech Stanow zesłanych kom-
 unikacyą miały. A gdy podług Kanonu
 trzeciego Synodu Generalnego Wę-
 growskiego 1780. Ru wszystkie Zgromadze-
 nia oboch Konfessyow z Powiatow y Wo-
 iewodztw w Kanonie wzmiankowanym od
 Prowincyi Wielko-Polskiej każde respecti-
 ve do właściwego Synodu y Konfystorza
 inkorporowane zostały, więc objaśniamy
 Treść y Zdanie tego Kanonu ninieyszym
 iak naydokładniey, że Zgromadzenie N.A.W.
 do szczególnych Synodow y Konfystorzow
 swoiey Konfessyi należeć mają, chcemy
 mieć oraz, aby według przepisu Prawa Ko-
 ścielnego Konwenta Dystryktow N. A. Konf:
 pod subordynacyą prowincyalnego Synodu
 N. A. W. na zawize zostawały.

K A N O N *Piąty.*

MY Zgromadzone w Węgrowie Stany N. A. Konf: Gdy zażły nas do Generalnego Synonu na piśmie podane żądania od rozmaitych Zgromadzeń Naszey Konfessyi o objaśnienie niektórych Artykułow y paragrafow Xięgi Prawa Kościelnego na Synodzie Generalnym oboch Konfessyow w Roku 1780. przyiętey, a tenże, został zalimitowanym właśnie na tym, aby tę Xięgę Praw, y w niey zawieraiące się przepisy, poprawione, objaśnione iak naywyraźniey, a potym do użytku powiżecznego wprowadzone były, oraz gdy inne ważne Synodu terażnieyjszego czynności niedozwalaią potrzebnego na to czalu Stanom N. A. Konf.; aby tę całą Xięgę Praw y podane na nią uwagi, z należytą pilnością ściśle roztrząsnąć. Więc obralśmy y nominowalśmy Mężow wspomiędzy nas godnych y zdolnych; do których zupełne mamy zaufanie; iż są gorliwi o chwałę Boską, y o dobro wszystkich Zgromadzeń, aby ci Ichmość Xięgę Praw według potrzeby y słuszności poprawili y objaśnili. Jeżeliby tyż Stany Konfessyi Reform: w Prowincyi Wielko-Polskiey przez

C ij

podobnychże Komissarzow obranych, z członkow terażniejszego Generalnego Synodu, do tegoż Dzieła przystąpić chcieli. Więc Ci od Nas Stanow N. A. Konf: niżej nominowani, są obowiązani potrzebne w tym z sobą składać Konferencye y łączyć się z niemi, do tyła ile im dozwalać będzie osobno od nas na tym Synodzie Generalnym ustanowione Kanony, dla tego też Kanony mianowanym Osobom do zupełnego rozważenia były podane. Tym celem obieramy y mianujemy do tego Dzieła niniejszym Kanonem, ze Stanu Rycerskiego, Jaśnie W. Augusta Stanisława Prawdzic z Golczewa Golcza, Generała Lieutnanta Woysk Koronnych, Dywizyą Wielko Polką komenderującego, Dyrektora niniejszego Synodu Generalnego, Kawalera Orderow S. Stanisława y Alexandra Newskiego. Wielmożnego Fryderyka Unruga, Podkomorzego J. K. Mci, Oberstlieutnanta w Woysku Koronnym, W. Jmci Pana Chrystiana Gottliba de Frieße, Konfiliarza J. K. Mci. W. Jmci Pana Frejera, Kapitana w Woysku Koronnym, ze Stanu Duchownego w Bogu Przewielebnego Jmci Xiędza Jakoba Koppa, Seniora Duchownego Generalnego Pro-

wincyi Wielko-Polskiej, w Bogu Przewie-
 lebnego Gotliba Ringetaube, Seniora y
 Affessora Konfystorskiego, Kaznodzieię Zgro-
 madzenia Warszawskiego. Ze Stauu Miei-
 skiego Szlachetnego Jmci Pana Johana
 Wendke, Doktora Medycynie y Szlachetne-
 go Jmci Pana Marcina Helwig, Konfiliarza
 Komercyow J. K. Mci; którzy to Ichmość
 Komissarze są osobliwie od Stanow Gene-
 ralnego Synodu N. A. Konf: Autoryzowani
 y upelnomocnieni, aby wraz po zakończo-
 nym Generalnym Synodzie ziachali się do
 Miasta Warszawy Rezydencyi Najiaśniey-
 szego Pana, czas y miejsce konferencyow
 swych umówili y oznaczyli, Xięgę Praw,
 y wszystkie na tym Generalnym Synodzie
 ustanowione Kanony, oraz do Generalnego
 Synodu przesłane uwagi ściśle roztrząsneli;
 a ztąd ułożyli należyte poprawy y objaśnie-
 nie Praw Kościelnych. Co wszystko my
 tym Kanonem potwierdzamy, y approbuie-
 my, tak, iak gdyby to od nas Zgromadzo-
 nych na ten Generalny Synod Stanow
 N. A. Konf: działano y postanowiono by-
 ło, takowe Dzieło w czasie dwoch nayda-
 ley trzech Miesięcy, licząc od zakończenia
 Generalnego Synodu powinno być zakoń-

czone, w tym czasie powszechnie Kościelne
 Prawo zostało, podług pierwszego Kanonu
 Generalnego Synodu Roku 1780. w swo-
 iey powadze y ważności: Oświadczamy się
 tyż tym Kanonem, iż ile życzymy sobie
 podług możliwości iednoczyć się w równości
 Praw z Braciemi naszymi Konfessyi Refor-
 mowanej w Koronie Polskiej; iednak zupełną
 im wolność zostawujemy, onę układać, obja-
 śniać, poprawiać podług ich Konfessyi, y Lo-
 kalnych ich okoliczności, iako też naszym
 współ-Braciom, y współ Stanom N. A. Konfi-
 W. X. Litt: Gdy ci w Roku 1780. znamy
 w Węgrowie nie Synodowali, a pomienio-
 ney Xięgi Praw Kościelnych dotąd nie
 przyieli, nymnieyszego w tym nie czynie-
 my przepisu, ani ich Praw, bądź do czego-
 kolwiek ściągających się, w nymnieyszym
 punkcie tykać nie chcemy, owszem ich zu-
 pełną moc y władzę zostawujemy w tym,
 co sobie zechcą wyczerpując z tego źródła,
 na swym Prowincyalnym Synodzie, iako
 równie współ-Bracia Religii podług nay-
 lepszey wiadomości, sytuacyi y okoliczności
 swych, oraz iaki sobie obiorą sposob zgodne-
 go z nami się w tym porozumienia.

Naoftatek uftanawiamy, gdy po upływie-
niu oznaczonych trzech Mieſięcy Rewizya
Prawa Kościelnego uſkutecznienia będzie,
aby w ten czas w czasie ſześciu Tygodni
we wſzystkich Konſyſtorzach, y we wſzy-
ſtkich Zgromadzeniach N. A. Konf: Koro-
ny Polſkiej, do nayściſleyſzey Exekucyi to
Prawo przyprawdzone było.

K A N O N *Szóſty.*

MY Zgromadzone Ewangelickie Stany
N. A. Konf: Prowincyi Wielko-Polſkiej
W. X. Litt: y Xſtwa Mazowieckiego. Gdy
nas doſwiadczenie uczy, że przy niedoſkona-
łości wſzelkich ſpraw ludzkich nie brakło na
zarzutach, y wymuſzonych przeciwnych
tłómaczeniach niektórych mieyſc naſzego
powszechnego Prawa Kościelnego y mimo
wſzelką oſtróżność, którey używamy do
oneyże poprawy w przyſzłość też braknąć
nie będzie, zaczym ninieyſzym Kanonem
waruiemy nas ſamych, y mianowaną Xięgę
Praw przeciw wſzelkim wymuſzonym wy-
kładem y przeciw czynionym zarzutom wy-
rażney Treści oneyże. A tak oſwiadczamy
ſię nayprzod, iż ſame Prawo przez poię-
cie y rozum Sędziow, od innych uſtaw,

które nie mają tak ścisłych obowiązków, muszą być in praxi rozdystryngowane, powtóre, że wszystkie Prawa, którym się iakowe na pozor tylko czynią zarzuty, przez co niby się dozwalać miało wtargnienie w Prawa Ciwilne (od żadnych innych osob nie są ważne, iedynie od tych, któryay ad Competentiam Consistorii w takich okolicznościach podług Traktatu, y podług praxim wszystkich Proteſtanckich krajow, należą,) iako się o tym wyraźnie mówiło, na wielu mieyscach Xięgi Prawa.

K A N O N *Siodmy.*

MY Ewangelickie Stany N. A. Konf: Prowincyi Wielko Polskiey W. X. Litt: y Xistwa Mazowieckiego Zgromadzone. Gdyśmy iuż w drugim Kanonie tego Generalnego Synodu względem tubsyſtującey polityczney Unii; wszelkiemu złe tłumaczeniu y rozumieniu zapobiegając, naywyraźniey się explikowali, żądamy ieszcze dla uniknienia wszelkich zamiarom przeciwnych wykładow oneyże, aby simultanea, które się iuż w Prowincyach praktykuia, albo w przyszłość, dla zobopolnego wsparcia oboiey Konfessyi za zgodnym y dobrowolnym zezwo-

leniem Konfystorzow moglyby być za słu-
 fzo uznane, y ustanowione, nie były
 bronne, owfzem zachowane. W niedostatku
 Kaznodziei iedney Konfessyi, moceń iest
 Kaznodziea drugiey Konfessyi, na dobro
 wolne żądanie urzędem swym Duchownym,
 służyć drugiey Konfessyi wyznawcom,
 a zwłazcza w szczegulności przy Chrzta-
 ch, Słubach, Pogrzebach y Cieszeniu słabych.

K A N O N *Osmy.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone
 Stany N. A. Konf: Prowincyi Wielko-
 Polskiej, W. X. Litt: y Xstwa Mazowie-
 ckiego. Gdy nas doświadczenie nauczyło,
 że iedney Konfessyi okoliczności, wyciągać
 mogą potrzebę Generalnego Synodu, oprócz,
 aby w tymże czasie druga Konfessya onego
 potrzebowała; Więc dla uniknienia wszelkich
 nie zrozumietelności, też samę praxim dla Ge-
 neralnych Synodow ustanawiamy, która
 przy Prowincyalnych Synodach iest wpro-
 wadzona; mianowicie, każda Konfessya
 obowiązana będzie, swoje pura pod swoim
 Dyrektorem dla siebie w szczegulności na
 Generalnych Synodach rozładzać, w spol-

nych publicznych Interessach Religii tyczących się, równie y na Generalnym Synodzie łączą się obydwie Konfessye z sobą, pod wspólnym Dyrektorem, który raz Konfessyi Reformowanej, drugi raz Konfessyi Augsb: przy rozpoczęciu takowego zjednoczonego Generalnego Synodu wspólnemi głósy ma być obrany, tudzież oświadczamy się, iż tey Prowincyi y tey Konfessyi, któraby się na Generalnym Synodzie w Osobach Delegowanych nie okazała, uporządzenia, y ustawy znaydujących się na nim, Prowincyow, dobrowolnemu przyięciu onych na Prowincyalnym Synodzie muszą być zostawione, mimo to partykularne Synody y Konwenta Dystryktowe chociażby wspólnie z Konfessyą Reform: Synodowały; zostają jednak Statutom Prowincyalnych Synodow swoiey Konfessyi nie uchronnie podległemi.

Tym mniej może się jedno Zgromadzenie, lub niektórzy Duchowni, lub pojedyncze członki Zgromadzeń odrywać od rządu Kościoła y od posłuszeństwa swoiey Konfessyi, bądź pod iakimkolwiek pretextem, chyba in casu, totalney odmiany wyznania swego.

K A N O N *Dziewiąty.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone Stany N. A. Konf. Prowincyi Wielko-Polskiej Xstwa Mazowieckiego y W. X. Litt: Gdy jednostayność y zgodność w Liturgi ściśley wiąże Zgromadzenia całego kraju, a broni wszelkicy obcości y zawady w służbie Bożey tym, którzy z powołania swego na rozmaitych mieyscach znaydować się muszą, tedyśmy po należytym za informowanie się znaleźli: iż w Kościołach N. A. Konf: po więkšzey części Saska agenda exclusive Exorcismi, iest w używaniu. Stanowiemy przeto, aby taż sama we wszystkich Kościołach N. A. Konf: także Exclusive Exorcismi, (co dawnym było zwyczajem, a terażnieyszych czasow podlegałby nieuchronnie niebezpiecznym źle tłómaczeniom wielu ludzi,) odtąd wprowadzona była: przytym iak naydokładniey zalecamy Ichmć Duchownym, żeby się przy wprowadzeniu tey to Saskiey agendy w naywiękšzey mądrości, miłości, łagodności, w oświecaniu słabych zachowali, a o chwałę Boską y zbudowanie się w Kościele Bożym według sumnienia usiłowali. Tudzież gdy mnoštvo y różność

Kancyonałów, których częstokroć w małym obrębie kraiu różliczne są w używaniu, nas zaſtanawia w uwadze nad tym, a gdy życzymy, abyśmy w teraźniejszyich urzędzeniach, y w tym potrzebom naszym podług czasu y okoliczności dogadzali; biorąc za jedyny cel więkſze oſwiecenie w znaomości Religii, uſtanawiamy więc z tych Powodow powszechny Kancyonał, y wprowadzenie onegoż we wſzytkich Prowincyach Korony Polskiej nakazujemy. Do czego bierzemy za fundament wielce używany Kancyonał w Kościele Kathedralnym N.A. W. w Bremen; przeto zlecamy oznaczoney od nas na to Komiffyi z Stanu Duchownego; do której Oſoby mianujemy: z Prowincyi Wielko-Polskiej w Bogu Przewielebny Jmć Xiądz Jakub Kopp, Senior Duchowny, General. Prowincyi Wielko-Pol: Wielebny Jmci Xiądz Gerlach, Aſſeffor Konfyſtorski Kaznodzieia Wſchowſki, Wielebny Jmć Xiądz Lengner, Kaznodzieia zboru Leſzczyńskiego, Przewielebny Jmć Xiądz Ringeltaube, Senior Generalny y Kaznodzieia Warſzawſki: y tym mężom nadaiemy władzę wchodzić z ſobą w Konferencye y koreſpondencye, z tego nowego Kancyonału

na sto pięćdziesiąt Pieśni większością głosów wyrzucić, a na pięćdziesiąt starych gorliwych ku zbudowaniu służących w różnych materyach, we wszystkich Zgromadzeniach nayeściej używanych, y tym to pięćdziesiąt Pieśniom bez poprawy wybrać, y pod każdą rubryką pierwsze miejsce onym oznaczyć, aby wespół z nowemi przy publiczney służbie Bożey używane były, który to wspólną pracą y wyborem mianowanych Ichmć Duchownych, Komissarzow sporządzony Kancyonał, od nas wszystkich Stanow N. A. Konf: za powszechny naszych Kościołow w Koronie Polskiej N. A. Konf: przyjęty y ustanowiony będzie, lecz przy wprowadzeniu onego na to naywiększy ma być wzgląd, aby mierną mógł być przedany ceną. Dla założenia powszechnego fundamentu nauki Chrześcijańskiej Religii przy Extraordinaryney różności Zgromadzeń w Koronie Polskiej, y przy mnożwie takowych Dzieci, które szczegulnie sposobem bardzo prostym nauczane być muszą, potrzeba, aby był mały Katechizm Lutera, iak dotąd tak w czas przyszły zachowany, a ten nie na pamięć, tylko uczony, lecz z naywiększą pilnością explikowany, y ia-

fnemi wykłady do pojęcia, oraz wrażeniem Dowodów y fundamentalnych Powodów Religii, iednak bez obciążenia tym pamięci powinien być dla młodzieży w używaniu, a tak nadewszystko Jchné Visitatores Kościołów y Szkół powinni mieć bacność na uskutecznienie takowego Dzieła, y tych, którzy swoy urząd wiernie sprawują z przyzwoitą pochwałą, iako też tych, którzy są opiekunami, podług sumnienia Konfystorzowi okazać; aby iako na nagrodę oney godnych, tak też na poprawę drugich w przyszłość ku dobru Kościoła y Religii należytę można użyć pilności, w miasteczkach ma też być Doktora Zeylera mały y historyczny Katechizm, dla Dzieci zdolnych do pojęcia w użytek wprowadzony.

K A N O N *Dzieciaty.*

MY Stany Ewangelickie Augsb: Nie od Konf: Prowincyi Wielko-Polskiej W. X. Litewskiego y Xstwa Mazowieckiego na ten Generalny Synod Zgromadzone.

Lubo przeciw t xkomunice y rozmaitym stopniom karności Kościelney w powzię-

chnym prawie Kościelnym jako przeciw
 środkom do utrzymania porządku powagi
 Kościoła y Religii przepisany rozmaite re-
 flexye były czynione, nieznanymy ied-
 nak przeważających przyczyn do zarzuce-
 nia oneyże ze wszystkim, oświadczamy ied-
 nak tym Kanonem, że przez tę Exkomo-
 nikę bynajmniey nierozumiemy przekleństw
 y potępien tych osob, które ściągają na sie-
 bie tę karę Kościelną; tylko nieiakowe wy-
 łączenie onych z społeczności Kościelney,
 oraz od używania Sakramentow, a to wna-
 dziei ich polepszenia przez to. Gdy nas te-
 dy doświadczenie uczy jako osoby cale za-
 dnego Działu w Kościele nie biorące y le-
 dwo członkami onego nazwać się chcące,
 iednak czasu zamieszania z wielką żarliwo-
 ścią wtrącają się w sprawy Kościelne. Więc
 iesteśmy przymuszani dla umocowania spo-
 koyności Kościoła, y dla wyłączenia osob
 zgorzzenie dających, z cichego świątobliwe-
 go y spokojnego Towarzystwa Chrześcijań-
 skich Zgromadzeń, ten środek w iego mo-
 cy zachować. Lecz zapobiegając złemu
 użyciu oney, chcemy y stanowimy; ponie-
 waż ten środek służyć ma nadewszystko ku
 polepszeniu, aby onym nikt nie był ukarany,

o którym wiadomo, iż mało mu natym zależy, czy jest uznanym za członek Kościoła Bożego naszego, lub nie, byłoby to rzeczą nie potrzebną y niełuszną tych wyłączać z Kościoła, którzy się sami dobrowolnie z niego wyłączaią, a lubo imie Chrześcianina ielzcze na sobie noszą, iednak wiary y obowiązkow Chrześciaństwa rzeczywistemi dowody się zaprzeli. W tey tylko iedney okoliczności zostawuie się Prawo Kościołowi do użycia Exkomuniki Kościelney przeciwko tego gatunku osobom, kiedy się oni dla zamieszania w Kościele w urzędy Kościelne y Synody wdzierać zechcą, albo publicznie y bezwstydnie członkom Kościoła złośliwie szkodzić usiłuią. Jednak y w ten czas z takowemi ludźmi nie ma być postępowano tłumem, lecz porządkiem podług nayściśleyzey sprawiedliwości, y zachowaniem ile możnym ich czci Obywatelskiej za poprzedzoną prawną Inkwizycyą, a poki się ta nie zakończy z zachowaniem sekretu według wyraźnego przepisu Prawa Kościelnego z prawdziwym Chrześciańskim umysłem, przystöynością y godnością. To wżysztko powinno też być zachowano y w tym przypadku, kiedy spodziewać się

się można z dowodów ważnych, iż w osobach z którymi ieszcze iako z Chrześciany postąpić można, pożądaney poprawy nadzieia się znayduie, z tey przyczyny Duchowny nie może być oskarżającym taką osobę, lubo ma wolność przy zachowaniu w tym naywiększego sekretu, donieść to prywatnie swemu Przełożonemu Seniorowi, ten powinien Donoficiela nie odwłócznie do tego obowiązać, aby przez modlitwe cierpliwe y łagodne napominanie oskarżonego przez nieiaki czas ku polepszeniu prowadził, a gdyby y to było bezskuteczne, Senior Duchowny oznaymi o tym Seniorom Swieckim, aby ci nowe czynili starania na ochronę oskarżonego, a gdyby y to było bezskuteczne w ten czas zanieście skargę o to do forum przepisanego w Prawie Kościelnym, które szczegulnie tylko mocne iest na Instancyą Ichmć Panow Seniorow Pollitici ordinis w taką Sprawę się wdawać.

A iezeliby też iuż wypadł Dekret sekretney Prowincyalney Synodalney Kommissyi przeciwko oskarżonemu, ma być wolno onemu o to ieszcze raz appellować do następującego Synodu, y z niey oznaczyć się mającey Kommissyi w Roku przyszłym,

D

a Exekucya Dekretu na tyle odłożona zostanie, poki oney za panowionym Sprawę roztrząśnieniem lub potwierdzony, lub modyfikowany, lub skaslowany nie będzie; Tym czasem oskarżony kiedy iuż ma na siebie ferowany Synodalny Dekret Exkomuniki, bez względu na appellacyą do następującego naybliższego Synodu, powinien się warować od wszelkich publicznych Urzędów Kościelnych, y dania głosow na Synodach, aż do zakończenia Sprawy. Zaden ktòryby był o nieporządnym y złym życiu wiadomym, albo nieprzyjacielem oskarżonego, nie ma być przyiętym za świadka y powodcę przeciw oskarżonemu, Sędziowie nie powinni szczegulnie zapatrywać się na Zwierzchność, ale nadewszystko uważać małą, iak oskarżony prywatnie w polepszeniu siebie samego pracuje, y nie powinni odłączać od Kościoła, żaden członek, który ieszcze zachowanym być może, owszem usilnie się starać, o przywrócenie onego Kościołowi. Przeto nie ma być żaden wyłączonym, bądź kto jest od publiczney służby Bożey, y solennego nabożeństwa od słuchania słowa Bożego, które wszystkim Ludziom tak wiernym iak y niewiernym jest

ustanowionym powszechnym łaski, y polepszenia środkiem.

K A N O N *Jedynasty.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone Stany N. A. Koni: Prowincyi Wielkopolskiej W. X. Litt: y Xiłwa Mazowieckiego. Gdyśmy to wzięli w uwagę, że Drukowanie powszechnych Naukom y zbudowaniu służących Xiążek Katechizmow, Kancyonałow, Xiążek Modlitew y tym podobnych nie mało pieniędzy z kraiu wyprowadza, Nam zaś podług Paragrafu dziewiątego Traktatu Roku 1768. wolność dana dla wygody swey własną mieć Drukarnią, więc chcemy za otrzymanym nayłaskawszym na to Przywileiem, one w Mieście Paznaniu lub Wschowie nie odwłócznie założyć. Ustanawiamy przeto tym naszym Kanonem, aby wżyskie takowe Xięgi, za poprzedzoną Censurą, od oznaczonych Synodem na to Cenforow, nigdzie indziej w przyszłość, tylko w teyto mającey się założyć Dystrydenckiey Drukarni były drukowane; a chybaby w czasie iakowey potrzeby Ewangelickiey Konsyftorz N. A.

Konf: udzielił wolność drukowania małych iakich Xiążek w innych Drukarniach.

K A N O N *Dwunasty.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone Stany N. A. Konf: Prowincyi W. X. Litt: y Xstwa Mazowieckiego. Gdyśmy za doskonałym rozważeniem za słuźno uznali drugi Kanon zaczętego w Roku 1780. Generalnego Synodu, dla zabronienia wszelkiemu onego na złe użyciu z strony naszey objaśnić, a to takowym sposobem. Gdy pod ow czas Stany N. A. Konf: W. X. Litt: ani Delegatow na Generalnym Synodzie nie mieli, ani Prowincyalnego Synodu tey Konfessyi w pomienionym Xięstwie nie składali, oraz szczegulnie tylko była wzmianka o Kanonie tymże, o nieiakowych niby Synodalnych czynnościach w Wilnie, teraz zaś wszystkie trzy Stany N. A. Konfessyi W. X. Litt: w Byrzach przy znacznym y licznyim Zgromadzeniu swoy Synod Prowincyalny, na który wszystkie Zgromadzenia N. A. Konf: W. X. Litt: solennie zapraszane y wezwane były, istotnie się agitował, y przez swych Delegatow w te-

rażniejszym reasumowanym Generalnym Synodzie okazały się być, tudzież zgodnych Traktatom Praw sobie służących Assessorow Konfystorza swego obrały, przez drugi zaś Kanon teraz reasumowanego Synodu Generalnego są zniesione wszystkie trudności, względem zbytecznego rozpostrzenienia Konsensu Sendomirskiego, y oznaczone należyte Granice Polityczney Unii: Z przeciwka zaś przeciw rzeczonemu Kanonowi wtóremu Generalnego Synodu Ru 1780. że wspólny Konfystorz oboiey Konfessyi, nie tylko przeciwko Treści pierwszego Kanonu Roku wspomnionego na wspólnym Synodzie oboiey Konfessyi w Kleydanach, gdzie się też tylko nie które Zgromadzenia Ewangelickie N. A. Konf: z Stanami Reformatæ Conf: złączyły, był złożony, który Konfystorz wspólny przeciwko pierwszemu Kanonowi Generalnego Synodu w Roku 1780. in Causis mere puris N. A. Konf: Sądownie sobie postępował. Więc tym Kanonem niniejszym oświadczamy, iako żadnego innego Prowincyalnego Synodu N. A. Konf:, ani żadnego Konfystorza teyże Konfessyi w W. X. Litt: (bez zrywania iednak związku Polityczney Unii) nie uznaiemy,

y za legalny nie poczytuujemy, tylko Synod Bvrzański N. A. Konf:, na który tedy wżyskie iakie bądź Zgromadzenia N. A. Konf:, aby były wezwane iako wspólnie należęć mające do wspólnego tej Prowincyi Konfystorza N. A. Konf: stanowiemy, nie czyniąc jednak przez to Prowincyaalnemu Synodowi y Konfystorzowi Konfessyi Reform: tak w iey własney Kościelney Juryzdykcyi, iako też in mixtis przy złączeniu się Prowincyonalnych Synodow y Prowincyonalnych Konfystorzow oboiey Konfessyi w ich Prawach żadney przeszkody.

K A N O N *Trzynasty.*

MY Zgromadzone Stany na Synod Generalny N. A. Konf: Prowincyi Wielko-Polskiej W. X. Litt: y Xstwa Mazowieckiego. Gdy Strona Protestuiąca Warszawskiego Zgromadzenia N. A. Konf: Prawnie wniosła do nas swe sprawiedliwe zażalenia przeciw Starszym y Reprezentantom Kościelnym, y w Sprawie na Naszym Generalnym Synodzie Generalny Synodalny Dekret wypadł; mający ten zamiar nayważnieyszy, przywrócenia na zawsze spokoyności zupełney

w pomienionym Zgromadzeniu; więc ustanawiamy tym niniejszym Naszym Kanonem Synodalną Komisyją do niej mianując osoby z Stanu Rycerskiego W. Jmci Pana Alexandra Boianowskiego Szambelana J. K. Mci y Generalnego Seniora Prowincyi Wielkopolskiej tey Komisyji Prezesem (w przypadku zaś gdyby dla słabości zdrowia nie mógł zasiadać, primus in ordine ma iego miejsce zastąpić: W. Jmci Piotra de Königsfeks Pulkownika J. K. Mci y Generalnego Seniora Xstwa Mazowieckiego oraz Prowincyi Małopolskiej, W. Jmci Pana Fryderyka de Unrug, Szambelana J. K. Mci y Oberst-Lieutenanta, W. Jmci Pana Szarzyńskiego, Kapitana Woyska Holendrskiego, W. Jmci Pana de Grothus, Porucznika z Stanu Duchownego, w Bogu Przewiel: Jmci Xiędza Jakuba Koppa, Generalnego Seniora Duchownego Prowincyi Wielkopolskiej, Wielebnego Jmci Xdza Godfryda Nikisza, Seniora Dystryktowego, Notaryusza Synodu Generalnego Węgrowskiego, y Kaznodzieię Wolsztyńskiego. Ze Stanu Mieyskiego Szlachet: Jmci Pana Marcina Helhoiga, Konfilyiarza Komercyow y Seniora Dystryktowego, Szlachetnego Hartwicha

Notaryusza Konfystorskiego Warszawskiego N. A. Konf: do Piora, którzy to Jchmć Komissarze naymniey czterech w liczbie Komplet zupełny składać mający, tempore bene viso iak nayprędzey w Rezydencyi J. K. Mcl w Warszawie, a zwłaszcza w Zakrysty Ewangelickiego Kościoła N. A. Konf: tę Komissyą utworzą, Dekret Synodalny obu stronom skarżącey y oskarżoney publikować będą, on ściśle według wszystkich Punktow do Exekucyi przyprowadzą, y strony do zupełnego uskutecznienia wszystkich w nim zawartych Decyzyi sub Pænis nakażą. Takoz Jchmość Komissarze zechcą całe Ewangelickie Zgromadzenie do zupełney spokojności y porządku przywieść podług Punktow ugody, które na Synodzie Mazowieckim N. A. Konf: konfirmowane były; mianowicie względem obrania nowego Starszych Kościoła y Reprezentantow; względem oddania Kościelnych Archiwow; też iako względem posłuszeństwa przepisany przez Mazowiecki Synod Ewangelicki N. A. Konf: Kanonom y ustawom sub Pænis nakażą, y w obecności swoiey do skutku przywieść dadzą, tudzież oddanie Generalnych y specjalnych rachun-

kow Kościelnych Rewizorom od Zgromadzenia oznaczonym y obranym coram Commissione, w przypadku zbraniania się per Decretum sub Pænis injungere, y wzniecone Kontrowersye Stron finalnie rozsądzać, ku któremu końcowi pomienioney Komissyi zupełną moc y Prawo dаемy, wszystko to działać, urządzać, y rozsądzać, co Generalnego Synodu Dekret, y wspólne Ustawy przepisały, nawet w przypadku odporności rekwirować pomocy Zwierzchności Swieckiej, aby pomienionemu Zgromadzeniu zupełny Pokoy był przywrócony.

K A N O N *Czternasty.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone Stany N. A. Konf: Prowincyi Wielko-Polskiej W. X. Litt: y Xstwa Mazowieckiego, Usiłując na tym Generalnym Synodzie Ewangelicki Kościół Nieod: Aug: Konf: podług Traktatów w należytych postanowić porządku, aby w onym iednostayny y zgodny był rząd Kościoła, a przy początku tego Generalnego Synodu oboiej Konfessyi w Roku 1780. Kanonem piątym Jaśnie Wielmożny Alexander Graff de

Unrug, Starosta Hamersztyński od wszystkich trzech Prowincyi Generalnym Seniorom oboiwej Konfessyi obranym został. Więc upraszają wszystkie Stany tego Generalnego Synodu Jasnio Wielmożnego Graffa de Unrug, aby ten naywyższy Kościelny Urząd na dalszy czas piastował, a za czynione Dobru powszechnemu dotąd nie skażowane nigdy w pamięci usługi, uprzejmą wdzięczność oświadczają. Tudzież stanowią wspólne Stany N. A. Konf: Korony Polskiej, aby dotąd zwanych Seniorami z Rycerskiego Stanu y Duchownego w Prowincyi Małopolskiej y z nią złączonym Xięstwem Mazowieckim, podług przepisu Powszechnego Prawa Kościelnego w przyszłość, Generalnemi Seniorami Prowincyi Małopolskiej y Xistwa Mazowieckiego, ze wszystkiemi temu Urzędowi służącemi Prerogatywami w Kościele N. A. Konfessyi uznawali y mianowali. Tudzież Stany Synodu Generalnego obrały jednomyślnością Głosów Wielmożnego Jmci Pana de Friesse, Konfesyliarza J. K. Mci względem załug y zupełney wiadomości w Rządach Kościelnych Naszey Konfessyi, za Generalnego Seniora Prowincyi Małopolskiej złączoney z Xięstwem Mazowieckim, obierają y nominują.

K A N O N *Piętnasty.*

MY na Generalny Synod Zgromadzone Stany N. A. Konf: Prowincyi W. X. Litt: y Xstwa Mazowieckiego. Gdyśmy zażalenie Jmci X Wileńskiego N. A. Konf: Jana Fryderyka Nikolai przeciw tamiecznemu Zgromadzeniu N. A. Konf: tudzież doniesienie WW. JJ. Panow Delegatow Byrzeńskiego Synodu, teyże Sprawy wysłuchali, y wszystkie okoliczności w zupełną wzięli uwagę, zostaliśmy nakłonieni do przywrócenia spokoyności w tym Zgromadzeniu Wileńskim, zachowując nayściśley słuszność y sprawiedliwość wzwyż wspomniony spor prawną ugodą między Xdzem Janem Fryderykiem Nikolai, a upelnomocnionemi do tego Jchmść Delegatami Synodu Ewangelickiego Byrzeńskiego; mianowicie Wielmożnym Jmci Panem Krzysztofem Reibnitzem Generalem Maiozem Woysk Litewskich, a W. Jmci Panem Ulrykiem de Grothus zaspokoić, razem też podług Praw decydować, a tak nie tylko potwierdzamy podane nam w tym Punkta ugody, nayściśleyze onych dopełnienie nakazujemy, ale też za słuszną uznaiemy, aby pomieniony Xiądz

Jan Fryderyk Nikolai względem bezprawnie uczynioney Jemu Expulsyi, przez Wileńskie Kollegium Kościelne bez poprzedzoney nań konwikcyi znowu do Urzędu był przywrócony, a zatrzymane onemu solarium wespół z akcydencyami, to jest podług Wokacyi oznaczone fixum, oraz sześć set Zł: spowiednich, a Dwadzieścia pięć Czerwonych Złotych corocznie za inne akcydencye y od czasu expulsyi uczynioney, aż do opatrzenia Jęgo innym Urzędem, aby mu było wypłacono, obostronne pretenzye Expensow Prawnych w to samo wchodzą y zupełnie się na zawsze annihilują. Z przeciwney strony Xiądz Jan Fryderyk Nikolai powinien otrzymane w Sądach J. K. Mci Affessoryi W. X. Litt: na Wileńskie Zgromadzenie Kontumacyine Dekreta y cały Konfystoryalny Proceß w tey Sprawie zarzucić, y takowy w Kancellaryi Grodzkiej Liwskiej lub Warszawskiej kassować annihilować y z onęgo totalnie kwitować, Zgromadzone Synodu Stany stanowią tyż tym Kanonem, aby wszelkie zobustronne zarzuty, obwinienia, Pisma, Manifesta wzwyż wspomnioney Sprawy ze wszystkim były podniesione, y w wieczną niepamięć zarzucone. Dekla-

rują, więc tymże Kanonem, iż Jmć Xiądz Jan Fryderyk Nikolai w przyszłym spodziewanym Urzędzie przy inszym Zgromadzeniu naymnieyszy w tym zarzut czyniony być nie ma, ponieważ ten Kanon onego na zawsze od tego zaślaniać będzie.

Te Kanony podpisane w Węgrowie w Kościele od Synodujących Dnia 27. Września 1782. Roku.

August Stanisław z Golczewa Golcz, General Leutnant Woytk Koronnych, Director Synodu Generalnego wszystkich trzech Prowincyi oboiey Konfessyi. m. pp.

Alexander de Unrug, Senior Generalis trzech Prowincyi, Director Mennicy J. K. Mci, Starosta Hamersztyński. m. p.

Alexander Boianowski, Szamb: Senior Generalny P. W. P. m. p.

Xiądz Jakub Kopp, Senior Generalny Zborow N. A. Konf: Pro: Wiel: Pol: m. p.

Fryderyk Unrug, Szamb: J. K. Mci Delegat Prow: W. Wiel: Pol: m. p.

Alexander Kalkrati, Delegat P. W. P. Senior Dystryktu Miedzyrzeckiego, Podpułkownik W. Sas: m. p.

- Jan Baltazar z Bukowca Schlichting*, Delegat Prow: Wiel: Pol: Assessor Konfystorza W. P. N. A. Konf: *m p.*
- Jan Samuel Szarzyński*, Delegat Prow: W. Pol: N. A. Konf: Senior Equ: Ord. Circ: Kapitan P. P. Holeńderski. *m p.*
- Bogusław Dziembowski*, Delegat Prowincyi W. K. P. *m p.*
- X. Godfryd Nikisz*, Delegat Prowincyi W. Pol: Senior Dystryktu Kargow: Pasterz Zboru Wolfztyń: Notaryusz Synodu Generalnego N. A. Konf: *m p.*
- X. Krystyan Rozenkrantz*, Delegat Prowincyi W. Pol: Senior Miedzychodzk: Dystryktu, Pasterz Zboru Miedzychodzk: *m p.*
- X. Jan Dawid Wolf*, Delegat Prowincyi Wielkopolskiey, Nieodm: Augsb: Konfessyi, Pasterz Zboru Smigielskiego. *m p.*
- Marcin Hellwig*, J. K. Mci Konfyliarz Komer-czny & Senior Cir: Kargow: ex ordine Civili, y Delegat Wiel: Pol: *m p.*
- Krzyzstof Reibnitz*, General Major Woysk W. X. Litt: Delegat Synodu Bierzan. Inv: Aug: Konf: W. X. Litt: *m p.*
- Jan Ulryk Grothuff*, Delegat z Synodu Bi-rzańskiego, Nie odmienney Augustańskiey Konfessyi W. X. Litt: Porucznik Nayias: Króla Jmci Pruskiego *m p.*

Stanisław Reibnitz, Obersz-Leutnant Woy-
ska W. X. Litt: Delegat Synodu Byrzańsk:
Inv: Aug: Konf: W. X. Litt: Notaryusz
Generalnego Synodu Węgrowskiego
N. A. Konf: *m. p.*

Krzysztof Bogumił Frieze, Delegat z Synodu
Xłtwa Mazowieckiego Consistorii Assessor
Senior Generalis Xłtwa Mazowieckiego
Sæ Ræ Magtis Consiliarius. *m. p.*

Bogumił Ringeltaube, Senior Assessor Konfy-
storza y Kaznodzieia Warszawski Inva-
riatæ Augustanæ Confessionis Delegat
Synodu Mazowieckiego Invariatae Au-
gustanæ Confessionis. *m. p.*

Michał Bogumił Krupiński, Kupiec Warszaw-
ski, Delegat Synodu Mazowieckiego In-
variatae Augustanæ Confessionis. *m. p.*

Andrzej Kownacki, Rusznikarz J. K. Mci, De-
legat Mazowiecki. *m. p.*

F

XVIII. 1. 12 11